

Υπηρεσία Τύπου και Πληροφόρησης

ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ ΤΥΠΟΥ αριθ. 78/08

23 Οκτωβρίου 2008

Απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση Ο-274/05

Επιτροπή κατά Ελληνικής Δημοκρατίας

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΠΟΦΑΙΝΕΤΑΙ ΟΤΙ ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΠΕΡΙ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΕΩΣ ΤΩΝ ΔΙΠΛΩΜΑΤΩΝ ΕΙΝΑΙ ΑΝΤΙΘΕΤΕΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Μόνον το κράτος μέλος εντός του οποίου χορηγήθηκε ένα δίπλωμα μπορεί να ελέγξει τις προϋποθέσεις βάσει των οποίων χορηγήθηκε το δίπλωμα αυτό

Το κοινοτικό δίκαιο έχει καθιερώσει ένα γενικό σύστημα αναγνώρισεως των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσεως που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών ¹.

Κατόπιν καταγγελιών που υπέβαλαν 37 ιδιώτες, η Επιτροπή άσκησε ενώπιον του Δικαστηρίου προσφυγή λόγω παραβάσεως κατά της Ελλάδας, καθόσον έκρινε ότι η ελληνική νομοθεσία δεν είναι σύμφωνη, σε ορισμένα σημεία, με την κοινοτική οδηγία.

Η Επιτροπή προσάπτει στην Ελλάδα, πρώτον, ότι αρνείται συστηματικά την αναγνώριση των **διπλωμάτων τα οποία έχουν απονεμηθεί κατόπιν σπουδών που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο «συμφωνιών επικυρώσεως»** (γνωστών και ως «συμφωνιών δικαιοχρήσεως»), βάσει των οποίων σπουδές που πραγματοποιούνται σε ιδιωτικό εκπαιδευτικό ίδρυμα στην Ελλάδα επικυρώνονται από αρμόδια αρχή άλλου κράτους μέλους, η οποία, βάσει προγενέστερης συμφωνίας των δύο ιδρυμάτων, χορηγεί το δίπλωμα στους σπουδαστές που παρακολούθησαν αυτό το πρόγραμμα σπουδών.

Το Δικαστήριο υπενθυμίζει συναφώς ότι το γενικό σύστημα αναγνώρισεως των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσεως στηρίζεται στην αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά τα επαγγελματικά προσόντα που αναγνωρίζουν. Το σύστημα αυτό δεν προβλέπει την αναγνώριση διπλώματος λόγω της ουσιαστικής αξίας της εκπαίδευσεως που πιστοποιεί το

¹ Οδηγία 89/48/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, σχετικά με ένα γενικό σύστημα αναγνώρισεως των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσεως που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών (ΕΕ 1989 1.19, σ.16), η οποία μεταφέρθηκε στην ελληνική έννομη τάξη το 2000.

δίπλωμα αυτό, αλλά θέτει τεκμήριο περί του ότι τα προσόντα του αιτούντος ο οποίος έχει δικαίωμα να ασκεί νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα σε ένα κράτος μέλος είναι επαρκή για την άσκηση του ίδιου αυτού επαγγέλματος στα λοιπά κράτη μέλη. Εναπόκειται αποκλειστικά στις αρχές οι οποίες χορηγούν τα διπλώματα να ελέγχουν, βάσει των κανόνων που διέπουν το σύστημα των επαγγελματικών εκπαιδεύσεως, αν πληρούνται οι απαιτούμενες προϋποθέσεις για τη χορήγηση των διπλωμάτων, καθώς και οι προϋποθέσεις που αφορούν τη φύση του ιδρύματος στο οποίο πραγματοποίησε τις σπουδές του ο κάτοχος του διπλώματος. Αντιθέτως, το κράτος μέλος υποδοχής δεν μπορεί να ελέγξει τις προϋποθέσεις βάσει των οποίων χορηγήθηκαν τα διπλώματα.

Το Δικαστήριο απορρίπτει την άποψη της Ελλάδας - η οποία συνίσταται στην εφαρμογή των διατάξεων της (ως διατάξεων του κράτους μέλους εντός του οποίου πραγματοποιήθηκαν οι σπουδές) - καθόσον η άποψη αυτή θα είχε ως αποτέλεσμα άτομα με σπουδές ισότιμου επιπέδου να αντιμετωπίζονται κατά διαφορετικό τρόπο, δηλαδή αναλόγως του κράτους μέλους εντός του οποίου πραγματοποίησαν τις σπουδές τους. Το Δικαστήριο επισημαίνει επίσης ότι οι σπουδές δεν πρέπει οπωσδήποτε να έχουν πραγματοποιηθεί σε πανεπιστήμιο ή σε ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα.

Το Δικαστήριο αποφαινεται, συνεπώς, ότι η Ελλάδα, μη αναγνωρίζοντας τα διπλώματα που χορηγήθηκαν από τις αρμόδιες αρχές άλλου κράτους μέλους κατόπιν σπουδών που πραγματοποιήθηκαν στην Ελλάδα βάσει συμφωνίας δικαιοχρήσεως, ενήργησε κατά παράβαση των κανόνων του κοινοτικού δικαίου περί αναγνώρισεως των διπλωμάτων.

Όσον αφορά τα «**αντισταθμιστικά μέτρα**», η οδηγία - χωρίς να υποχρεώνει τα κράτη μέλη να αναγνωρίζουν αυτόματα και άνευ όρων τα διπλώματα - επιτρέπει στο κράτος μέλος υποδοχής να επιβάλλει, σε ορισμένες περιπτώσεις, πρακτική άσκηση προσαρμογής ή δοκιμασία επάρκειας, η επιλογή μεταξύ των οποίων ανήκει, καταρχήν, στον αιτούντα την αναγνώριση του διπλώματος. Η οδηγία προβλέπει παρεκκλίσεις από την αρχή αυτή, πλην όμως το Δικαστήριο κρίνει ότι η εκ μέρους της Ελλάδας κατάργηση του δικαιώματος επιλογής αντισταθμιστικού μέτρου σε περισσότερες περιπτώσεις από όσες επιτρέπει η οδηγία συνιστά παράβαση της οδηγίας αυτής.

Εξάλλου, βάσει των εθνικών διατάξεων ανατίθεται σε **ειδικό οργανισμό 2ης αρμοδιότητας να ελέγχει, αφενός, αν το εκπαιδευτικό ίδρυμα στο οποίο πραγματοποιήθηκαν οι σπουδές ανήκει στην τριτοβάθμια εκπαίδευση** και, αφετέρου, αν ο αιτών διαθέτει την απαραίτητη **επαγγελματική πείρα**, στην περίπτωση που η διάρκεια της εκπαίδευσής υπολείπεται κατά ένα τουλάχιστον έτος αυτής που απαιτείται στην Ελλάδα για την άσκηση του ίδιου επαγγέλματος. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η διάταξη αυτή αντιβαίνει στην οδηγία. Ο οργανισμός αυτός είναι αρμόδιος να προβαίνει στην εξακρίβωση στοιχείων τα οποία αποδεικνύονται, κατά τρόπο που δεν επιδέχεται αμφισβήτηση, από τις βεβαιώσεις και τα συναφή έγγραφα που έχουν εκδώσει οι αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους προελεύσεως.

Τέλος, το Δικαστήριο επισημαίνει την ύπαρξη παραβάσεως της οδηγίας όσον αφορά το ότι, στον δημόσιο τομέα, **δεν είναι δυνατή η μετάταξη σε ανώτερο**

ιεραρχικό και/ ή μισθολογικό κλιμάκιο των ατόμων που διορίστηκαν - ως κάτοχοι διπλώματος που χορηγήθηκε εντός άλλου κράτους μέλους – με βαθμό χαμηλότερο από αυτόν με τον οποίο θα μπορούσαν να έχουν διορισθεί αν τα διπλώματά τους είχαν αναγνωρισθεί σύμφωνα με την οδηγία.

² Συμβούλιο Αναγνώρισης Επαγγελματικής Ισοτιμίας Τίτλων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης ή ΣΑΕΙΤΤΕ.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ

YVES BOT

της 19ης Απριλίου 2007 ¹(1)

Υπόθεση C-274/05

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

κατά

Ελληνικής Δημοκρατίας

«Παράβαση κράτους μέλους – Αναγνώριση διπλωμάτων – Οδηγία 89/48/ΕΟΚ – Εργαζόμενοι – Συμφωνίες δικαιοχρήσεως – Αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισεως»

1. Με την υπό κρίση προσφυγή, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ζητεί να αναγνωρισθεί ότι η Ελληνική Δημοκρατία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 1, 3, 4, 7, 8 και 10 της οδηγίας 89/48/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, σχετικά με ένα γενικό σύστημα αναγνώρισεως των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσσεως που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών (2).

I – Το νομικό πλαίσιο

Το κοινοτικό δίκαιο

2. Ορισμένες εθνικές ρυθμίσεις, μολοντί δεν εισάγουν δυσμενείς διακρίσεις, είναι δυνατό να περιορίζουν αδικαιολόγητα την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων. Τούτο ισχύει, μεταξύ άλλων, προκειμένου περί των απαιτούμενων προσόντων για την άσκηση επαγγέλματος, τα οποία μπορεί να διαφέρουν σημαντικά από το ένα κράτος μέλος στο άλλο. Ο κοινοτικός νομοθέτης, προκειμένου να εξαλείψει αυτά τα εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, καθιέρωσε ένα σύστημα αναγνώρισεως των προσόντων βασιζόμενο στην αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισεως.

3. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα, προκειμένου να θέσει σε εφαρμογή το σύστημα αυτό, προσέγγισε το θέμα της αναγνώρισεως των διπλωμάτων κατά δύο τρόπους.

4. Η πρώτη προσέγγιση, επονομαζόμενη «τομεακή», καθιερώνει σύστημα αναγνώρισεως των διπλωμάτων για επτά νομοθετικά κατοχυρωμένα επαγγέλματα (3). Στο πλαίσιο της προσεγγίσεως αυτής έχουν εκδοθεί πολλές οδηγίες. Οι οδηγίες αυτές καθορίζουν τα ελάχιστα κριτήρια, τα οποία είναι κοινά σε όλα τα κράτη μέλη, όσον αφορά τους όρους προσβάσεως και ασκήσεως των επαγγελμάτων αυτών. Κατά συνέπεια, τα διπλώματα τα οποία έχουν αποκτηθεί κατόπιν σπουδών που περιλαμβάνονται σε κατάλογο τον οποίο έχει καταρτίσει ο κοινοτικός νομοθέτης αναγνωρίζονται αυτομάτως από τα κράτη μέλη.

5. Η δεύτερη προσέγγιση του κοινοτικού νομοθέτη είναι πιο σφαιρική. Η προσέγγιση αυτή πρυτάνευσε κατά την έκδοση της οδηγίας 89/48. Η οδηγία αυτή εφαρμόζεται προκειμένου περί των επαγγελμάτων που δεν αποτελούν το αντικείμενο τομεακής οδηγίας και, κατά το άρθρο 3, στηρίζεται στην αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισεως των διπλωμάτων χωρίς προηγούμενη εναρμόνιση των σπουδών.

6. Επομένως, το κράτος μέλος υποδοχής που κατοχυρώνει νομοθετικά ένα επάγγελμα οφείλει, κατά την οδηγία 89/48, να αναγνωρίζει ότι τα επαγγελματικά διπλώματα επιπέδου τριτοβάθμιας εκπαίδευσσεως που έχουν αποκτηθεί σε άλλο κράτος μέλος καθιστούν δυνατή την άσκηση του οικείου νομοθετικά κατοχυρωμένου επαγγέλματος, υπό την προφανή προϋπόθεση, την οποία προβλέπει η εν λόγω οδηγία, ότι το δίπλωμα πιστοποιεί ότι ο κάτοχός του διαθέτει όλα τα επαγγελματικά προσόντα που απαιτούνται στο κράτος χορηγήσεώς του για την πρόσβαση στο οικείο νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα.

7. Κατά το άρθρο 1, στοιχείο α', της οδηγίας 89/48, ως «δίπλωμα» νοείται κάθε δίπλωμα το οποίο έχει χορηγηθεί από αρμόδια αρχή κράτους μέλους και πιστοποιεί την επιτυχή παρακολούθηση κύκλου σπουδών διάρκειας τουλάχιστον τριών ετών μετά τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Από τη διάταξη αυτή προκύπτει

επίσης ότι οι σπουδές αυτές πρέπει να έχουν πραγματοποιηθεί σε πανεπιστήμιο ή ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα ή άλλο ίδρυμα του αυτού εκπαιδευτικού επιπέδου.

8. Η αρχή αυτή συνοδεύεται, σε ορισμένες περιπτώσεις, από την επιβολή αντισταθμιστικών μέτρων από το κράτος μέλος υποδοχής. Συγκεκριμένα, εφόσον υφίστανται ουσιώδεις διαφορές μεταξύ του περιεχομένου της εκπαίδευσης στο κράτος μέλος προελεύσεως και του περιεχομένου της εκπαίδευσης στο κράτος μέλος υποδοχής, το δεύτερο έχει τη δυνατότητα, βάσει του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 89/48, να υποχρεώσει τον κάτοχο του διπλώματος να πραγματοποιήσει πρακτική άσκηση προσαρμογής ή να υποβληθεί σε δοκιμασία επάρκειας.

9. Το δεύτερο εδάφιο, πρώτη περίοδος, της ίδιας αυτής διάταξης διευκρινίζει ότι το κράτος μέλος υποδοχής πρέπει, καταρχήν, να παρέχει στον κάτοχο του διπλώματος τη δυνατότητα επιλογής μεταξύ πρακτικής ασκήσεως προσαρμογής και δοκιμασίας επάρκειας.

10. Πάντως, κατά παρέκκλιση από την αρχή αυτή, το κράτος μέλος υποδοχής μπορεί να προβλέψει είτε την εν λόγω πρακτική άσκηση είτε τη δοκιμασία αυτή, προκειμένου περί επαγγέλματος η άσκηση του οποίου απαιτεί επακριβή γνώση του εθνικού δικαίου και ως προς το οποίο η παροχή συμβουλών ή/και συνδρομής σε θέματα εθνικού δικαίου αποτελεί ουσιώδες και σταθερό στοιχείο της ασκήσεως των σχετικών επαγγελματικών δραστηριοτήτων. Σε περίπτωση εφαρμογής της διαδικασίας αυτής, το κράτος μέλος υποδοχής πρέπει, κατά το άρθρο 10, παράγραφος 1, της οδηγίας 89/48, να διαβιβάσει στην Επιτροπή το σχέδιο της σχετικής διατάξεως και να της γνωστοποιήσει τους λόγους που την καθιστούν αναγκαία.

11. Εξάλλου, το άρθρο 7, παράγραφος 3, της οδηγίας 89/48, το οποίο περιλαμβάνει ειδική διάταξη για τα επαγγέλματα που κατοχυρώνονται νομοθετικά από ένωση ή οργάνωση [κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο δ', δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας αυτής (4)], ορίζει τα εξής:

«Εφόσον ένα επάγγελμα κατοχυρώνεται νομοθετικά στο κράτος μέλος υποδοχής από ένωση ή οργάνωση κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο δ', οι υπήκοοι των κρατών μελών δικαιούνται να φέρουν τον επαγγελματικό τίτλο ή τη σχετική σύντμηση που απονέμει η ένωση ή η οργάνωση αυτή, μόνον εφόσον αποδεικνύουν ότι είναι μέλη της.

Όταν η ένωση ή η οργάνωση εξαρτά την ιδιότητα του μέλους από την ύπαρξη ορισμένων προσόντων, μπορεί να εφαρμόσει την απαίτηση αυτή σε υπηκόους άλλων κρατών μελών κατόχους διπλώματος κατά την έννοια του άρθρου 1 στοιχείο α', ή τίτλου εκπαίδευσης κατά την έννοια του άρθρου 3, στοιχείο β', μόνον εφόσον πληρούνται οι όροι της παρούσας οδηγίας, και ιδίως των άρθρων 3 και 4.»

12. Η κατά το άρθρο 12 της οδηγίας 89/48 προθεσμία για τη μεταφορά της στο εσωτερικό δίκαιο έληξε στις 4 Ιανουαρίου 1991.

Η εθνική νομοθεσία

13. Στην Ελλάδα το προεδρικό διάταγμα 165/2000, της 28ης Ιουνίου 2000 (5), όπως τροποποιήθηκε με τα προεδρικά διατάγματα 373/2001, της 22ας Οκτωβρίου 2001 (6) και 385/2002, της 23ης Δεκεμβρίου 2002 (7) (στο εξής: ΠΔ 165/2000), αποσκοπεί στη μεταφορά της οδηγίας 89/48 στην εσωτερική έννομη τάξη.

14. Καθόσον η Επιτροπή βάλλει, με τις αιτιάσεις της, κατά ειδικών διατάξεων του εθνικού δικαίου, οι διατάξεις αυτές θα προσδιορισθούν κατά την εξέταση των αιτιάσεων.

II – Η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία

15. Κατόπιν καταγγελιών που υπέβαλαν 37 ιδιώτες, η Επιτροπή έκρινε ότι η ελληνική νομοθεσία δεν είναι σύμφωνη, σε πολλά σημεία, με την οδηγία 89/48. Απηύθυνε, επομένως, στις 27 Ιουλίου 2001 έγγραφο οχλήσεως στην Ελληνική Δημοκρατία και, ακολούθως, συμπληρωματικό έγγραφο οχλήσεως στις 21 Δεκεμβρίου 2001. Η Ελληνική Κυβέρνηση απάντησε στα έγγραφα αυτά με επιστολές της 12ης Οκτωβρίου 2001 και της 13ης Μαρτίου 2002 αντιστοίχως.

16. Η Επιτροπή, κρίνοντας τις απαντήσεις αυτές ως μη ικανοποιητικές, απηύθυνε στην Ελληνική Δημοκρατία την 1η Ιουλίου 2002 αιτιολογημένη γνώμη και στις 9 Ιουλίου 2004 συμπληρωματική αιτιολογημένη γνώμη, με την οποία κάλεσε το εν λόγω κράτος μέλος να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα για να συμμορφωθεί με τις γνώμες αυτές εντός προθεσμίας δύο μηνών από την κοινοποίησή τους. Η Ελληνική Δημοκρατία απάντησε εγγράφως σ' αυτές τις αιτιολογημένες γνώμες στις 3 Σεπτεμβρίου 2002, στις 26 Αυγούστου 2004 και στις 7 Απριλίου 2005.

17. Μολονότι τα στοιχεία που παρέσχε η Ελληνική Δημοκρατία απαντούσαν σε ορισμένα σημεία στις αιτιάσεις της Επιτροπής, η δεύτερη εμμένει στη θέση της ότι η Ελληνική Δημοκρατία δεν έλαβε όλα τα αναγκαία μέτρα για τη μεταφορά της οδηγίας 89/48 στο εσωτερικό της δίκαιο. Αποφάσισε, επομένως, να ασκήσει την υπό κρίση προσφυγή.

III – Η προσφυγή

18. Προς στήριξη της προσφυγής της, η Επιτροπή προβάλλει επτά αιτιάσεις, οι οποίες αντλούνται αντιστοίχως:

- από τη μη αναγνώριση των διπλωμάτων που χορηγούνται από τις αρμόδιες αρχές άλλου κράτους μέλους βάσει συμφωνιών δικαιοχρήσεως,
- από το ασύμβατο των αντισταθμιστικών μέτρων που προβλέπει το ΠΔ 165/2000 προς αυτά που προβλέπει η οδηγία 89/48,
- από τη διατήρηση στην Ελλάδα της αρμοδιότητας του Συμβουλίου Αναγνώρισεως Επαγγελματικής Ισοτιμίας Τίτλων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (8) να κρίνει αν το εκπαιδευτικό ίδρυμα άλλου κράτους μέλους ανήκει στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και αν ο αιτών διαθέτει την απαιτούμενη επαγγελματική πείρα στην περίπτωση που η διάρκεια της εκπαίδευσέως υπολείπεται κατά ένα έτος αυτής που απαιτείται στην Ελλάδα για την άσκηση του ίδιου επαγγέλματος,
- από τη μη αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων όσον αφορά την απασχόληση σε επιστημονικές θέσεις εργασίας του δημόσιου τομέα,
- από τη διοικητική πρακτική των διαφόρων υπηρεσιών του δημόσιου τομέα ως προς τους όρους απασχολήσεως ατόμων που έχουν προσληφθεί, τα οποία είναι κάτοχοι διπλώματος υπό την έννοια της οδηγίας 89/48 και αντιμετωπίζουν προβλήματα σχετικά με τις προϋποθέσεις κατατάξεώς τους σε ανώτερο ιεραρχικό κλιμάκιο,
- από την επιβολή στους κατόχους διπλώματος, κατά την έννοια της οδηγίας 89/48, της υποχρεώσεως να προσκομίζουν βεβαίωση ακαδημαϊκής ισοτιμίας, η οποία χορηγείται από το Διαπανεπιστημιακό Κέντρο Αναγνώρισεως Τίτλων Σπουδών της Αλλοδαπής (9), και να έχουν μετάσχει επιτυχώς σε εξετάσεις, προκειμένου να εγγραφούν στο Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος (10), και
- από την απαίτηση να προσκομίζουν οι κάτοχοι διπλωμάτων άλλων κρατών μελών πιστοποιητικά επαγγελματικής εκπαίδευσέως θεωρημένα από προξενική αρχή.

19. Βάσει των αιτιάσεων αυτών, η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να αναγνωρίσει ότι η Ελληνική Δημοκρατία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 1, 3, 4, 7, 8 και 10 της οδηγίας 89/48 και να καταδικάσει την Ελληνική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.

20. Η Επιτροπή παραιτήθηκε από την τέταρτη και την έβδομη αιτίαση. Θα περιορισθούμε, συνεπώς, στην εξέταση της πρώτης, της δεύτερης, της τρίτης, της πέμπτης και της έκτης αιτιάσεως.

IV – Εξέταση

21. Πρέπει, καταρχάς, να υπογραμμισθεί ότι η Ελληνική Δημοκρατία, σε επιστολή που απέστειλε στην Επιτροπή στις 29 Αυγούστου 2006, έκανε λόγο για τη δημοσίευση στην *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* της υπουργικής αποφάσεως με την οποία η οδηγία 89/48 μεταφέρεται ορθώς στην εσωτερική έννομη τάξη. Το έγγραφο αυτό στερείται σημασίας. Συγκεκριμένα, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, το βάσιμο προσφυγής λόγω παραβάσεως κράτους μέλους πρέπει να εκτιμάται με γνώμονα την κατάσταση του κράτους μέλους κατά τη λήξη της προθεσμίας που τάχθηκε με την αιτιολογημένη γνώμη, καθόσον το Δικαστήριο δεν

λαμβάνει υπόψη τις μεταβολές που έχουν επέλθει εν συνεχεία (11). Εν προκειμένω, η τελευταία προθεσμία έληξε δύο μήνες μετά την κοινοποίηση της συμπληρωματικής αιτιολογημένης γνώμης, δηλαδή στις 9 Σεπτεμβρίου 2004.

A – Επί της πρώτης αιτιάσεως

1. Κύρια επιχειρήματα των διαδίκων

22. Η πρώτη αιτίαση αφορά την αναγνώριση των διπλωμάτων τα οποία έχουν χορηγηθεί κατόπιν σπουδών που πραγματοποιούνται βάσει συμφωνιών δικαιοχρήσεως. Η πραγματοποίηση σπουδών τέτοιου είδους βασίζεται σε συμφωνίες συνεργασίας μεταξύ πανεπιστημίου ή ιδρύματος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ενός κράτους μέλους, το οποίο χορηγεί διπλώματα, και ιδιωτικού εκπαιδευτικού ιδρύματος εγκατεστημένου σε άλλο κράτος μέλος, στο οποίο πραγματοποιούνται οι σπουδές που καταλήγουν στη λήψη του διπλώματος.

23. Με την υπό κρίση προσφυγή, η Επιτροπή προσάπτει στην Ελληνική Δημοκρατία ότι δεν αναγνωρίζει τα διπλώματα που χορηγούνται κατόπιν σπουδών οι οποίες πραγματοποιούνται βάσει συμφωνιών δικαιοχρήσεως μεταξύ πανεπιστημίου ενός κράτους μέλους και ιδιωτικού εκπαιδευτικού ιδρύματος εγκατεστημένου στο ελληνικό έδαφος.

24. Η Ελληνική Δημοκρατία θεωρεί, συγκεκριμένα, ότι δεν υποχρεούται να αναγνωρίσει δίπλωμα που έχει χορηγηθεί από αρχή άλλου κράτους μέλους, όταν με το δίπλωμα αυτό πιστοποιούνται σπουδές που έχουν πραγματοποιηθεί, εν όλω ή εν μέρει, στο κράτος μέλος υποδοχής και οι οποίες, κατ' αυτό το κράτος μέλος, δεν αναγνωρίζονται ως σπουδές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

25. Η Ελληνική Δημοκρατία υποστηρίζει προς τούτο, ότι, όσον αφορά την ιδιότητα του ιδρύματος ως πανεπιστημίου ή ιδρύματος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ή ιδρύματος του αυτού εκπαιδευτικού επιπέδου, το άρθρο 1, στοιχείο α', της οδηγίας 89/48 παραπέμπει στις εθνικές διατάξεις του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου πραγματοποιούνται οι σπουδές. Επομένως, η φύση των επίμαχων ιδρυμάτων και, κατά συνέπεια, η αξία των διπλωμάτων θα πρέπει να εκτιμώνται αποκλειστικά βάσει του ελληνικού δικαίου.

26. Συναφώς, η Ελληνική Δημοκρατία επισημαίνει ότι κατά το άρθρο 16 του ελληνικού Συντάγματος η τριτοβάθμια εκπαίδευση παρέχεται αποκλειστικά από δημόσια ιδρύματα. Συνεπώς, η τυχόν υποχρέωση αναγνώρισεως του διπλώματος που χορηγείται κατόπιν εκπαίδευσης εντός της εθνικής επικρατείας ως διπλώματος πανεπιστημιακής ή τριτοβάθμιας εν γένει εκπαίδευσης, παρά την περί του αντιθέτου διάταξη του εθνικού δικαίου, θα αντέβαινε στα άρθρα 149 ΕΚ και 150 ΕΚ (12).

27. Αντιθέτως, η Επιτροπή εκτιμά ότι τα διπλώματα που χορηγούνται κατόπιν σπουδών οι οποίες έχουν πραγματοποιηθεί βάσει συμφωνιών δικαιοχρήσεως εντάσσονται στο εκπαιδευτικό σύστημα του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου είναι εγκατεστημένο το πανεπιστήμιο που χορηγεί τα διπλώματα αυτά. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, κατά το άρθρο 1, στοιχείο α', της οδηγίας 89/48, στις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους χορηγήσεως του διπλώματος εναπόκειται να αξιολογούν το περιεχόμενο και την οργάνωση των σπουδών που παρέχονται σε άλλο κράτος μέλος.

2. Εξέταση

28. Με την πρώτη αιτίαση, προσάπτεται στην Ελληνική Δημοκρατία ότι δεν αναγνωρίζει τα διπλώματα που χορηγούνται από πανεπιστήμια άλλων κρατών μελών, όταν οι σπουδές, μετά το πέρας των οποίων χορηγούνται τα διπλώματα αυτά, έχουν πραγματοποιηθεί σε ιδιωτικό εκπαιδευτικό ίδρυμα εγκατεστημένο στο έδαφός της.

29. Το ζήτημα είναι αν το δίπλωμα που χορηγείται μετά το πέρας σπουδών οι οποίες έχουν πραγματοποιηθεί βάσει συμφωνίας δικαιοχρήσεως αποτελεί «δίπλωμα» κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο α', της οδηγίας 89/48, οπότε το κράτος μέλος υποδοχής υποχρεούται να το αναγνωρίσει βάσει του άρθρου 3 της οδηγίας αυτής.

30. Η ιδιαιτερότητα ενός τέτοιου διπλώματος συνίσταται στο γεγονός ότι οι σπουδές δεν έχουν πραγματοποιηθεί στο έδαφος του κράτους μέλους χορηγήσεως

του διπλώματος αυτού, αλλά σε ιδιωτικό εκπαιδευτικό ίδρυμα εγκατεστημένο στο έδαφος άλλου κράτους μέλους.

31. Λαμβανομένης υπόψη της ιδιαιτερότητας αυτής, πρέπει μήπως να γίνει δεκτό ότι εναπόκειται στο κράτος μέλος, στο έδαφος του οποίου έχουν πραγματοποιηθεί οι σπουδές, να κρίνει το επίπεδο του διπλώματος αυτού;

32. Δεν το νομίζω.

33. Θα ήθελα, καταρχάς, να επιστημάνω ότι το άρθρο 1, στοιχείο α', πρώτο εδάφιο, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας 89/48 ορίζει ότι ως «δίπλωμα» νοείται οποιοδήποτε δίπλωμα «έχει χορηγηθεί από αρμόδια αρχή κράτους μέλους ^[(13)], η οποία έχει ορισθεί σύμφωνα με τις νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις του εν λόγω κράτους μέλους». Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το επίπεδο του διπλώματος κρίνεται κατά το δίκαιο του κράτους μέλους χορηγήσεως.

34. Εν συνεχεία, θα ήθελα να παρατηρήσω ότι το άρθρο 1, στοιχείο α', πρώτο εδάφιο, δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας αυτής δεν επιβάλλει κανένα κριτήριο εδαφικότητας όσον αφορά τον τόπο πραγματοποιήσεως των σπουδών. Συνεπώς, φρονώ ότι ο καθορισμός του περιεχομένου και της οργανώσεως των σπουδών που οδηγούν στην απόκτηση του διπλώματος αυτού και, επομένως, ο καθορισμός του τόπου όπου θα πραγματοποιηθούν οι σπουδές αυτές εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του κράτους μέλους χορηγήσεως.

35. Προσθέτω, επίσης, ότι το άρθρο 1, στοιχείο α', της οδηγίας αυτής διευκρινίζει απλώς ότι η πιστοποιούμενη με το δίπλωμα εκπαίδευση πρέπει να έχει πραγματοποιηθεί κατά το μεγαλύτερο της μέρος στην Κοινότητα (14). Κατά τη διάταξη αυτή, σημασία έχει η εκπαίδευση αυτή να πραγματοποιείται μετά τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, να είναι διάρκειας τουλάχιστον τριών ετών και να παρέχεται από ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα ή άλλο ίδρυμα του ίδιου εκπαιδευτικού επιπέδου.

36. Η ορθότητα της αναλύσεως αυτής επιβεβαιώνεται από τον ίδιο τον σκοπό της οδηγίας 89/48 και από τη νομομολογία του Δικαστηρίου.

37. Συγκεκριμένα, η οδηγία αυτή αποσκοπεί στην αμοιβαία αναγνώριση των διπλωμάτων που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών. Αντίθετα από τις τομεακές οδηγίες, το σύστημα που καθιερώνεται με την οδηγία 89/48 δεν στηρίζεται στην εναρμόνιση των όρων προσβάσεως στα νομοθετικά κατοχυρωμένα επαγγέλματα και των όρων ασκήσεώς τους.

38. Για τον λόγο αυτό το Δικαστήριο έκρινε, με την πρόσφατη απόφασή του στην υπόθεση Price (15), ότι τα κράτη μέλη εξακολουθούν να είναι αρμόδια για τον καθορισμό αυτών των όρων προσβάσεως, δηλαδή για τον καθορισμό του περιεχομένου, του επιπέδου ή ακόμη και της δομής της εκπαίδευσής που απαιτείται για τα νομοθετικά κατοχυρωμένα επαγγέλματα που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των τομεακών οδηγιών.

39. Το γεγονός ότι οι σπουδές έχουν πραγματοποιηθεί, εν όλω ή εν μέρει, σε ιδιωτικό εκπαιδευτικό ίδρυμα εγκατεστημένο στο έδαφος του κράτους μέλους υποδοχής δεν απαλλάσσει το κράτος αυτό από την υποχρέωση να αναγνωρίζει το δίπλωμα που χορηγείται μετά την ολοκλήρωση των σπουδών αυτών. Αν αναγνωριζόταν η ύπαρξη τέτοιας ευχέρειας του κράτους μέλους, θα ετίθετο εν αμφιβόλω η ίδια η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισεως.

40. Προσθέτω ότι η μη αναγνώριση διπλώματος για τον λόγο ότι χορηγήθηκε κατόπιν σπουδών που πραγματοποιήθηκαν βάσει συμφωνίας δικαιοχρήσεως θα είχε ως συνέπεια όχι μόνον να αποθαρρύνει τους φοιτητές να εγγράφονται στα προγράμματα σπουδών που προσφέρουν τα πανεπιστήμια των άλλων κρατών μελών αλλά και να εμποδίζει την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων οι οποίοι είναι κάτοχοι των σχετικών διπλωμάτων, κάτι που θα αντέβαινε στον σκοπό της οδηγίας 89/48.

41. Η πρώτη και η δέκατη τρίτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας αυτής αναφέρουν σχετικά ότι η οδηγία έχει ως σκοπό να διευκολύνει την άσκηση επαγγέλματος σε κράτος μέλος διαφορετικό από αυτό στο οποίο ο κοινοτικός υπήκοος απέκτησε τα επαγγελματικά προσόντα του και ότι αυτός έχει δικαίωμα «να αποκτά [επαγγελματικές] γνώσεις όπου επιθυμεί».

42. Οι συμφωνίες δικαιοχρήσεως καθιστούν δυνατή την κινητικότητα αυτού του είδους και διαπνέονται, εξάλλου, από το πνεύμα ακριβώς του κοινοτικού προγράμματος ανταλλαγών Erasmus, το οποίο ενθαρρύνει τις δράσεις συνεργασίας μεταξύ των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των κρατών μελών.

43. Υπενθυμίζεται τέλος ότι, στην περίπτωση κατά την οποία το κράτος μέλος υποδοχής εκτιμά ότι η εκπαίδευση του κατόχου του διπλώματος αφορά τομείς γνώσεων ουσιωδώς διαφορετικούς από εκείνους που καλύπτονται από το δίπλωμα που απαιτείται στο κράτος αυτό, το εν λόγω κράτος έχει τη δυνατότητα, κατά το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 89/48, να απαιτήσει από τον αιτούντα να πραγματοποιήσει πρακτική άσκηση προσαρμογής ή να υποβληθεί σε δοκιμασία επάρκειας.

44. Βάσει των ανωτέρω, εκτιμώ συνεπώς ότι η πρώτη αιτίαση είναι βάσιμη.

Επί της δευτέρας αιτιάσεως

45. Το άρθρο 5, παράγραφος 1, τελευταία περίοδος, του ΠΔ 165/2000 προβλέπει παρέκκλιση από την αρχή που θέτει το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 89/48 (16). Συγκεκριμένα, το ΠΔ αυτό ορίζει όχι μόνον ότι το δικαίωμα επιλογής δεν ισχύει για τα επαγγέλματα για την άσκηση των οποίων απαιτείται επακριβής γνώση του εσωτερικού δικαίου, αλλά και ότι δεν ισχύει και για «όσα άλλα επαγγέλματα ειδικές διατάξεις ορίζουν διαφορετικά».

46. Όπως ορθώς επισημαίνει η Επιτροπή, αυτή η εθνική διάταξη, που προβλέπει γενικώς ότι το κράτος μέλος υποδοχής διατηρεί το δικαίωμα επιλογής μεταξύ πρακτικής ασκήσεως προσαρμογής και δοκιμασίας επάρκειας «για όσα άλλα επαγγέλματα ειδικές διατάξεις ορίζουν διαφορετικά», αντιβαίνει στα άρθρα 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', δεύτερο εδάφιο, δεύτερη περίοδος, και 10 της οδηγίας 89/48. Πράγματι, το κράτος μέλος υποδοχής μπορεί να θεσπίσει παρέκκλιση από την αρχή του δικαιώματος επιλογής του αιτούντος μόνον εφόσον η άσκηση του νομοθετικά κατοχυρωμένου επαγγέλματος απαιτεί επακριβή γνώση του εθνικού δικαίου.

47. Η Ελληνική Δημοκρατία δέχεται το βάσιμο της αιτιάσεως αυτής και προσθέτει ότι προωθείται η έκδοση προεδρικού διατάγματος με το οποίο καταργείται η επίμαχη φράση.

48. Αρκεί να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, η ύπαρξη παραβάσεως πρέπει να εκτιμάται με γνώμονα την κατάσταση του κράτους μέλους κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας (17).

49. Επιβάλλεται, όμως, η διαπίστωση ότι, κατά τη λήξη της προθεσμίας αυτής, η Ελληνική Δημοκρατία δεν είχε λάβει τα αναγκαία μέτρα για να συμμορφωθεί με τα άρθρα 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', δεύτερο εδάφιο, δεύτερη περίοδος, και 10 της οδηγίας 89/48. Συνεπώς, η δεύτερη αιτίαση είναι βάσιμη.

Επί της τρίτης αιτιάσεως

50. Βάσει του άρθρου 10, παράγραφος 1, περίπτωση β', υποπεριπτώσεις αα) και ββ), του ΠΔ 165/2000, στο ΣΑΕΙΤΤΕ έχει ανατεθεί η αποκλειστική αρμοδιότητα να αποφαινεται επί των αιτήσεων αναγνώρισεως των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσεως που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 89/48.

51. Κατά τη διάταξη αυτή, το ΣΑΕΙΤΤΕ είναι αρμόδιο να κρίνει αν το εκπαιδευτικό ίδρυμα στο οποίο πραγματοποίησε τις σπουδές του ο αιτών ανήκει στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και αν ο αιτών διαθέτει την απαραίτητη επαγγελματική πείρα, στην περίπτωση κατά την οποία η διάρκεια της εκπαίδευσεως υπολείπεται κατά ένα τουλάχιστον έτος της απαιτούμενης στην Ελλάδα για την άσκηση του ίδιου επαγγέλματος.

52. Συμφωνώ με την Επιτροπή ότι η αρμοδιότητα του ΣΑΕΙΤΤΕ να κρίνει αν ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα ανήκει στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αντιβαίνει στο άρθρο 8, παράγραφος 1, της οδηγίας 89/48. Κατά το άρθρο αυτό, οι βεβαιώσεις και τα έγγραφα τα οποία έχουν εκδώσει οι αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους χορηγήσεως και τα οποία υποβάλλει ο αιτών αρκούν ως απόδειξη του ότι

πληρούνται οι προϋποθέσεις που αναφέρονται στα άρθρα 3 και 4 της οδηγίας αυτής.

53. Εντούτοις, αντίθετα από ό,τι υποστηρίζει η Επιτροπή, φρονώ ότι το ΣΑΕΙΤΤΕ είναι αρμόδιο, κατά το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο α', της εν λόγω οδηγίας, να εξακριβώνει αν ο κάτοχος του διπλώματος διαθέτει την απαραίτητη επαγγελματική πείρα, στην περίπτωση κατά την οποία η διάρκεια της εκπαίδευσής υπολείπεται κατά ένα τουλάχιστον έτος αυτής που απαιτείται στην Ελλάδα για την άσκηση του ίδιου επαγγέλματος.

54. Συγκεκριμένα, κατά τη διάταξη αυτή, το άρθρο 3 της οδηγίας 89/48 δεν θίγει την ευχέρεια του κράτους μέλους υποδοχής να απαιτεί επίσης από τον αιτούντα «να αποδεικνύει ότι διαθέτει επαγγελματική πείρα, όταν η διάρκεια της εκπαίδευσής [...] υπολείπεται κατά ένα τουλάχιστον έτος της διάρκειας που απαιτείται στο κράτος μέλος υποδοχής».

55. Επομένως, η Ελληνική Δημοκρατία έχει το δικαίωμα να απαιτεί από τον κάτοχο του αλλοδαπού διπλώματος να αποδεικνύει ότι διαθέτει επαγγελματική πείρα, όταν η εκπαίδευση για το οικείο νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα έχει διάρκεια μικρότερη κατά ένα τουλάχιστον έτος από αυτήν που απαιτείται στην Ελλάδα.

56. Η Ελληνική Δημοκρατία δεν αμφισβητεί την ορθότητα της αιτίασης αυτής και επισημαίνει ότι προωθείται η έκδοση προεδρικού διατάγματος με το οποίο καταργείται η επίμαχη διάταξη.

57. Λαμβανομένης υπόψη της νομολογίας του Δικαστηρίου(18) και των απαντήσεων που έδωσε η Ελληνική Δημοκρατία, φρονώ ότι η τρίτη αιτίαση είναι επίσης βάσιμη, πλην όμως μόνον ως προς ότι το ΣΑΕΙΤΤΕ είναι αρμόδιο να κρίνει αν το εγκατεστημένο στο έδαφος άλλου κράτους μέλους εκπαιδευτικό ίδρυμα ανήκει στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Επί της πέμπτης αιτιάσεως

58. Η Επιτροπή προσάπτει στην Ελληνική Δημοκρατία ότι αρνείται την αναγνώριση της επαγγελματικής ισοτιμίας στους κατόχους διπλωμάτων, κατά την έννοια της οδηγίας 89/48, οι οποίοι εργάζονται στον δημόσιο τομέα, με συνέπεια να εμποδίζει την προαγωγή τους σε ανώτερο μισθολογικό κλιμάκιο. Η Επιτροπή εκτιμά ότι η πρακτική αυτή αντιβαίνει στο άρθρο 3 της οδηγίας 89/48.

59. Η Ελληνική Δημοκρατία αντικρούει τους ισχυρισμούς αυτούς. Κατ' αυτήν, οι διατάξεις του ελληνικού Υπαλληλικού Κώδικα παρέχουν στους κατόχους αλλοδαπού διπλώματος το δικαίωμα μετατάξεως σε θέσεις κλάδου ανώτερης κατηγορίας.

60. Προς στήριξη της αιτιάσεώς της, η Επιτροπή περιορίζεται να καταγγείλει το ότι «η διοικητική πρακτική του [ΣΑΕΙΤΤΕ] και των διαφόρων υπηρεσιών του δημοσίου τομέα, δηλαδή η διατήρηση από την Ελληνική Δημοκρατία του παλαιού συστήματος εξέλιξης της σταδιοδρομίας του υπαλλήλου, είναι αντίθετη στο άρθρο 3 της οδηγίας [89/48]». Ομοίως, η Επιτροπή απλώς επικαλείται τις καταγγελίες που της υπέβαλαν οι κάτοχοι των διπλωμάτων αυτών, καθώς και τα πρακτικά συνεδριάσεως του ΣΑΕΙΤΤΕ (19). Η Επιτροπή δεν προσκόμισε στο Δικαστήριο ούτε τις καταγγελίες αυτές ούτε κανένα άλλο στοιχείο ικανό να επιβεβαιώσει τους ισχυρισμούς αυτούς.

61. Πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, στο πλαίσιο προσφυγής λόγω παραβάσεως που ασκείται βάσει του άρθρου 226 ΕΚ, η Επιτροπή οφείλει να αποδείξει την ύπαρξη της προσαπτομένης παραβάσεως και δεν μπορεί να βασισθεί σε κανένα τεκμήριο (20).

62. Κατόπιν των προεκτεθέντων, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε ότι το ελληνικό σύστημα εξέλιξης της σταδιοδρομίας των δημοσίων υπαλλήλων εμποδίζει τους κατόχους διπλωμάτων, κατά την έννοια της οδηγίας 89/48, να επικαλούνται τον επαγγελματικό τίτλο τους προκειμένου να καταταγούν σε ανώτερο μισθολογικό κλιμάκιο.

63. Κατά συνέπεια, φρονώ ότι η πέμπτη αιτίαση είναι αβάσιμη.

Επί της έκτης αιτιάσεως

1. Κύρια επιχειρήματα των διαδίκων

64. Κατά το άρθρο 2 του ελληνικού νόμου 1486/1984 (21), όλοι οι Έλληνες και κοινοτικοί υπήκοοι οι οποίοι είναι διπλωματούχοι μηχανικοί του Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου της Αθήνας, των πολυτεχνικών σχολών της χώρας και των ισοτίμων σχολών του εξωτερικού εγγράφονται υποχρεωτικά στο ΤΕΕ, προκειμένου να μπορούν να ασκούν το επάγγελμα του μηχανικού.

65. Η Επιτροπή, με τις γραπτές παρατηρήσεις της, παραπέμπει στο άρθρο μόνο της ελληνικής υπουργικής απόφασης ΕΔ 5/1984/Β-713 (στο εξής: υπουργική απόφαση του 1984) (22), το οποίο υποχρεώνει τους κατόχους διπλώματος, κατά την έννοια της οδηγίας 89/48, να προσκομίσουν βεβαίωση του ΔΙΚΑΤΣΑ περί ακαδημαϊκής ισοτιμίας και να συμμετάσχουν επιτυχώς σε εξετάσεις προκειμένου να εγγραφούν στο ΤΕΕ.

66. Η Επιτροπή φρονεί ότι η υπουργική απόφαση του 1984 αντιβαίνει στο άρθρο 7, παράγραφος 3, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 89/48. Κατά τη διάταξη αυτή, η ιδιότητα του μέλους επαγγελματικής οργανώσεως μπορεί να εξαρτάται από την ύπαρξη ορισμένων προσόντων μόνον υπό τους όρους που προβλέπουν, μεταξύ άλλων, τα άρθρα 3 και 4 της οδηγίας αυτής.

67. Η Ελληνική Δημοκρατία αμφισβητεί το βάσιμο της αιτιάσεως αυτής. Κατ' αυτήν, αφότου τέθηκε σε ισχύ το ΠΔ 165/2000, η πρακτική του ΤΕΕ έχει μεταβληθεί και για την εγγραφή σ' αυτό αρκεί η απλή αναγνώριση των αλλοδαπών διπλωμάτων από το ΣΑΕΙΤΤΕ. Επιπλέον, η Ελληνική Δημοκρατία υποστηρίζει ότι η συμμετοχή στις εξετάσεις αφορά άλλες κατηγορίες επαγγελματιών. Με το υπόμνημα ανταπαντήσεως, η Ελληνική Δημοκρατία προσθέτει ότι το ΤΕΕ προτίθεται να τροποποιήσει τις προκηρύξεις διενέργειας των εξετάσεων προς άρση πάσης αμφιβολίας.

2. Εξέταση

68. Κατά την παρούσα διαδικασία, ζητήθηκε από τους διαδίκους να διευκρινίσουν αν το ΤΕΕ αποτελεί «ένωση» ή «οργάνωση» κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο δ', δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 89/48 και εμπίπτει, επομένως, στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 7, παράγραφος 3, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας αυτής.

69. Η Ελληνική Δημοκρατία υποστηρίζει ότι το ΤΕΕ δεν αποτελεί επαγγελματική οργάνωση κατά την έννοια του εν λόγω άρθρου 1, στοιχείο δ', δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας αυτής. Φρονεί, επομένως, ότι το άρθρο 7, παράγραφος 3, της οδηγίας 89/48 δεν μπορεί να τύχει εφαρμογής.

70. Η Επιτροπή υποστηρίζει, όμως, ότι το ΤΕΕ αποτελεί επαγγελματική οργάνωση. Εκτιμά, επομένως, ότι το άρθρο 1 της υπουργικής απόφασης του 1984, το οποίο επιβάλλει στον κάτοχο του διπλώματος την υποχρέωση να προσκομίσει βεβαίωση του ΔΙΚΑΤΣΑ περί ακαδημαϊκής ισοτιμίας και να συμμετάσχει επιτυχώς σε προφορικές εξετάσεις, αντιβαίνει στο άρθρο 7, παράγραφος 3, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 89/48.

71. Εντούτοις, δεν νομίζω ότι η υπουργική απόφαση του 1984 εκδόθηκε από επαγγελματική οργάνωση.

72. Συγκεκριμένα, το άρθρο 1, στοιχείο δ', πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 89/48 ορίζει ότι ως νομοθετικά κατοχυρωμένη «επαγγελματική δραστηριότητα» νοείται «η επαγγελματική δραστηριότητα για την πρόσβαση στην οποία, την άσκησή της ή για έναν τρόπο ασκήσεώς της, σε ένα κράτος μέλος απαιτείται, αμέσως ή εμμέσως, βάσει νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων, η κατοχή διπλώματος».

73. Προκειμένου να καλυφθούν όλες οι περιπτώσεις τις οποίες μπορεί να αντιμετωπίσει ο επαγγελματίας, ο κοινοτικός νομοθέτης θεωρεί ότι τα επαγγέλματα που δεν κατοχυρώνονται νομοθετικά από το κράτος μέλος, αλλά ρυθμίζονται από ανεξάρτητες επαγγελματικές οργανώσεις που παρέχουν πλεονεκτήματα στα μέλη τους, πρέπει επίσης να εξομοιώνονται προς τα νομοθετικά κατοχυρωμένα επαγγέλματα.

74. Για τον λόγο αυτό, μολονότι δεν εφαρμόζεται το άρθρο 1, στοιχείο δ', πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 89/48, η επαγγελματική δραστηριότητα των μελών επαγγελματικής ενώσεως ή οργανώσεως εξομοιώνεται, κατά το άρθρο 1, στοιχείο

δ', δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας αυτής, προς νομοθετικά κατοχυρωμένη επαγγελματική δραστηριότητα.

75. Η τελευταία αυτή διάταξη εφαρμόζεται εφόσον η επαγγελματική ένωση ή οργάνωση χορηγεί στα μέλη της δίπλωμα, τα υποβάλλει σε κανόνες που θεσπίζει η ίδια και παρέχει σ' αυτά το δικαίωμα να κάνουν χρήση τίτλου ή συντομογραφίας ή ιδιότητας που αντιστοιχεί προς αυτό το δίπλωμα.

76. Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η υπουργική απόφαση του 1984 αποτελεί κανόνα που εκδόθηκε απευθείας από την Ελληνική Δημοκρατία και όχι από το ΤΕΕ.

77. Επισημαίνεται, επίσης, ότι η πρόσβαση στο επάγγελμα του μηχανικού και η άσκησή του στην Ελλάδα υπόκεινται πράγματι σε νομοθετικές διατάξεις, δεδομένου ότι, κατά το άρθρο 2 του νόμου 1486/1984, μόνον οι διπλωματούχοι των σχολών μηχανικών της ημεδαπής και της αλλοδαπής μπορούν να εγγραφούν στο ΤΕΕ (23). Μόνον κατόπιν της αποκτήσεως του διπλώματος αυτού, ο κάτοχός του έχει τη δυνατότητα να εγγραφεί στο ΤΕΕ.

78. Είναι, επομένως, σαφές ότι η πρόσβαση στο επάγγελμα του μηχανικού και η άσκησή του στην Ελλάδα ρυθμίζονται νομοθετικά απευθείας από το κράτος.

79. Εξάλλου, πρέπει να υπομνησθεί ότι το Δικαστήριο, με την απόφασή του στην υπόθεση Πέρος (24), έκρινε ότι το ΤΕΕ δεν μπορεί να απαιτήσει από τον κάτοχο του αλλοδαπού διπλώματος την αναγνώριση της ισοτιμίας του τίτλου του από τις αρμόδιες εθνικές αρχές, τούτο δε βάσει του άρθρου 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', της οδηγίας 89/48. Αν το ΤΕΕ είχε θεωρηθεί επαγγελματική οργάνωση, οι υποχρεώσεις αυτές θα απέρρεαν από το άρθρο 7, παράγραφος 3, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας αυτής.

80. Κατά συνέπεια, εκτιμώ ότι η αιτίαση είναι αβάσιμη, καθόσον αφορά το άρθρο 7, παράγραφος 3, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 89/48, και ότι εν προκειμένω εφαρμόζεται το άρθρο 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', της οδηγίας αυτής, το οποίο αφορά τις δραστηριότητες που ρυθμίζονται νομοθετικά από το κράτος.

81. Τίθεται επομένως το ζήτημα αν η τυχόν εφαρμογή του εν λόγω άρθρου 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', της οδηγίας αυτής στα πραγματικά περιστατικά που εκθέτει με την αιτίασή της η Επιτροπή θα μετέβαλλε το αντικείμενο της διαφοράς και θα συνιστούσε προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας, καθιστώντας, συνεπώς, την αιτίαση απαράδεκτη.

82. Δεν το νομίζω, για τους εξής λόγους.

83. Τα άρθρα 3 και 7, παράγραφος 3, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 89/48, μολονότι αφορούν, αφενός, τις επαγγελματικές δραστηριότητες των οποίων η άσκηση ρυθμίζεται νομοθετικά από το κράτος μέλος και, αφετέρου, τις επαγγελματικές δραστηριότητες των μελών των επαγγελματικών οργανώσεων, θεσπίζουν εντούτοις τις ίδιες υποχρεώσεις. Συγκεκριμένα, το άρθρο 3 της οδηγίας αυτής θέτει την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισεως των διπλωμάτων και το άρθρο 7, παράγραφος 3, δεύτερο εδάφιο, της εν λόγω οδηγίας παραπέμπει, μεταξύ άλλων, στο άρθρο 3.

84. Σε αμφότερες τις περιπτώσεις ο στόχος είναι ο ίδιος, δηλαδή να αποφευχθεί το ενδεχόμενο να απαιτεί το κράτος μέλος υποδοχής από τον κάτοχο του αλλοδαπού διπλώματος, το οποίο έχει αναγνωρισθεί από τον αρμόδιο οργανισμό, οποιαδήποτε άλλη αναγνώριση της ισοτιμίας από μέρους κρατικής αρχής.

85. Συνεπώς, φρονώ ότι, δεδομένου ότι οι υποχρεώσεις που απορρέουν από τις δύο προαναφερθείσες διατάξεις είναι όμοιες, το αντικείμενο της διαφοράς δεν μεταβάλλεται αναλόγως του αν πρόκειται να εφαρμοσθεί το άρθρο 7, παράγραφος 3, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 89/48 ή το άρθρο 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', της οδηγίας αυτής.

86. Το Δικαστήριο έχει αποφανθεί συναφώς ότι, όταν επέρχεται μεταβολή του κοινοτικού δικαίου κατά τη διάρκεια της προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασίας, η Επιτροπή μπορεί παραδεκτώς να ζητήσει να διαπιστωθεί η ύπαρξη παραβάσεως ως προς την τήρηση των υποχρεώσεων οι οποίες απορρέουν από το

αρχικό κείμενο οδηγίας και διατηρούνται σε ισχύ δυνάμει των νέων διατάξεων. Το Δικαστήριο έκρινε επομένως ότι το αντικείμενο της διαφοράς δεν είχε μεταβληθεί, παρά τη μεταβολή αυτή, δεδομένου ότι οι ουσιώδεις υποχρεώσεις τις οποίες υπείχε το κράτος μέλος ήταν όμοιες (25).

87. Συνεπώς, στην ιδιαίτερη αυτή περίπτωση, φρονώ ότι η έκτη αιτίαση είναι παραδεκτή όσον αφορά το άρθρο 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', της οδηγίας 89/48.

88. Επομένως, πρέπει τώρα να εξετασθεί το βάσιμο της αιτιάσεως αυτής.

89. Από τον φάκελο της δικογραφίας προκύπτει ότι το άρθρο 11 του ΠΔ 165/2000 ορίζει ότι, από την έκδοση της αποφάσεως του ΣΑΕΙΤΤΕ, η αρμόδια επαγγελματική οργάνωση υποχρεούται να εγγράψει ως μέλος της τον κάτοχο του διπλώματος, κατά την έννοια της οδηγίας 89/48 (26). Συνεπώς, η απλή αναγνώριση από το ΣΑΕΙΤΤΕ αρκεί, καταρχήν, για την εγγραφή ως μελών του ΤΕΕ των διπλωματούχων μηχανικών ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσεως άλλων κρατών μελών.

90. Πάντως, όπως εξέθεσα ήδη, η Επιτροπή αναφέρθηκε σε μια υπουργική απόφαση σχετική με τη χορήγηση της αδειάς ασκήσεως του επαγγέλματος του μηχανικού. Θα ήθελα να υπενθυμίσω ότι από την απόφαση αυτή προκύπτει ότι οι κάτοχοι αλλοδαπών διπλωμάτων οφείλουν, προκειμένου να εγγραφούν στο ΤΕΕ, να υποβληθούν σε προφορικές εξετάσεις και να λάβουν βεβαίωση ισοτιμίας του διπλώματός τους από το ΔΙΚΑΤΣΑ.

91. Το Δικαστήριο έχει δεχτεί πάντως ότι, όταν η οδηγία 89/48 έχει εφαρμογή, ένας δημόσιος οργανισμός κράτους μέλους, που υποχρεούται να τηρεί τους κανόνες της συγκεκριμένης οδηγίας, δεν μπορεί πλέον να απαιτεί την αναγνώριση της ισοτιμίας των τίτλων του ενδιαφερομένου από τις αρμόδιες εθνικές αρχές (27).

92. Υπενθυμίζεται, συναφώς, ότι, κατά το άρθρο 9, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, η Ελληνική Δημοκρατία όρισε το ΣΑΕΙΤΤΕ ως αρχή η οποία είναι αρμόδια να δέχεται τις αιτήσεις αναγνωρίσεως των επαγγελματικών προσόντων.

93. Συνεπώς, η απαίτηση αφενός προσκομίσεως βεβαιώσεως του ΔΙΚΑΤΣΑ περί ισοτιμίας του διπλώματος και αφετέρου επιτυχούς συμμετοχής σε προφορικές εξετάσεις, όσον αφορά τους κατόχους αλλοδαπού διπλώματος το οποίο έχει αναγνωρισθεί από το ΣΑΕΙΤΤΕ, αντιβαίνει στο άρθρο 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', της οδηγίας 89/48 (28).

94. Εν πάση περιπτώσει, η παρούσα κατάσταση δημιουργεί, όσον αφορά την εγγραφή του ενδιαφερομένου ως μέλους του ΤΕΕ, νομική αβεβαιότητα, δεδομένου ότι η συνύπαρξη δύο αντιθέτων κανόνων οδηγεί σε νομικά ασαφή κατάσταση και δεν μπορεί, επομένως, να διασφαλίσει με σαφήνεια την τήρηση των υποχρεώσεων που απορρέουν από την οδηγία 89/48 και ιδίως από το άρθρο 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', της οδηγίας αυτής (29).

95. Συνεπώς, εκτιμώ ότι η έκτη αιτίαση είναι βάσιμη καθόσον αφορά το άρθρο 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', της οδηγίας 89/48.

96. Δεδομένου ότι οι περισσότερες από τις αιτιάσεις κρίθηκαν βάσιμες, επιβάλλεται, κατ'εφαρμογή του άρθρου 69, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, του Κανονισμού Διαδικασίας, να καταδικασθεί η Ελληνική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.

V – Πρόταση

97. Κατόπιν των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο:

1) να αναγνωρίσει ότι η Ελληνική Δημοκρατία:

- μη αναγνωρίζοντας τα διπλώματα που χορηγούνται από τις αρμόδιες αρχές άλλου κράτους μέλους βάσει συμφωνιών δικαιοχρήσεως,
- στερώντας από τον αιτούντα τη δυνατότητα επιλογής μεταξύ πρακτικής ασκήσεως προσαρμογής και δοκιμασίας επάρκειας, προκειμένου περί επαγγελματών άλλων από αυτά για την άσκηση των οποίων απαιτείται επακριβής γνώση του εσωτερικού δικαίου,
- αναθέτοντας στο Συμβούλιο Αναγνωρίσεως Επαγγελματικής Ισοτιμίας Τίτλων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσεως την αρμοδιότητα να κρίνει αν το εκπαιδευτικό

ίδρυμα, στο οποίο πραγματοποίησε την επαγγελματική του εκπαίδευση ο αιτών, ανήκει στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και

- απαιτώντας από τους κατόχους διπλώματος, κατά την έννοια της οδηγίας 89/48, την προσκόμιση βεβαιώσεως του Διαπανεπιστημιακού Κέντρου Αναγνωρίσεως Τίτλων Σπουδών της Αλλοδαπής περί ακαδημαϊκής ισοτιμίας και την επιτυχή συμμετοχή τους σε εξετάσεις, προκειμένου να εγγραφούν στο Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 1, 3, 4, 8 και 10 της οδηγίας 89/48/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, σχετικά με ένα γενικό σύστημα αναγνωρίσεως των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσέως που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών,

2) να καταδικάσει την Ελληνική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.

1 – Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

2 – ΕΕ 1989, L 19, σ. 16.

3 – Πρόκειται για τα εξής επαγγέλματα: ιατρός, νοσηλευτής υπεύθυνος για γενικές φροντίδες, οδοντίατρος, κτηνίατρος, μαία, φαρμακοποιός και αρχιτέκτονας.

4 – Κατά τη διάταξη αυτή, ως ένωση ή οργάνωση νοείται η αναγνωρισμένη από το κράτος μέλος ένωση ή οργάνωση, η οποία χορηγεί στα μέλη της δίπλωμα, τα υποβάλλει σε επαγγελματικούς κανόνες τους οποίους θεσπίζει η ίδια και παρέχει σ' αυτά το δικαίωμα να κάνουν χρήση τίτλου, συντομογραφίας ή ιδιότητας που αντιστοιχεί στο δίπλωμα αυτό.

5 – ΦΕΚ Α' 149.

6 – ΦΕΚ Α' 251.

7 – ΦΕΚ Α' 334.

8 – Στο εξής: ΣΑΕΙΤΤΕ.

9 – Στο εξής: ΔΙΚΑΤΣΑ.

10 – Στο εξής: ΤΕΕ.

11 – Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 27ης Νοεμβρίου 1990, C-200/88, Επιτροπή κατά Ελλάδας (Συλλογή 1990, σ. I-4299, σκέψη 13), της 18ης Οκτωβρίου 2001, C-354/99, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (Συλλογή 2001, σ. I-7657, σκέψη 45), και της 26ης Ιουνίου 2003, C-233/00, Επιτροπή κατά Γαλλίας (Συλλογή 2003, σ. I-6625, σκέψη 30).

12 – Βάσει των άρθρων αυτών, η Κοινότητα μπορεί, αν αυτό απαιτείται, να υποστηρίζει και να συμπληρώνει τη δράση των κρατών μελών σε θέματα παιδείας και επαγγελματικής εκπαίδευσέως, σεβόμενη ταυτόχρονα την αρμοδιότητά τους για το περιεχόμενο της διδασκαλίας και την οργάνωση του εκπαιδευτικού τους συστήματος και της επαγγελματικής εκπαίδευσέως. Η παιδεία και η επαγγελματική εκπαίδευση παραμένουν, επομένως, αρμοδιότητες των κρατών μελών.

13 – Η υπογράμμιση δική μου.

14 – Βλ. άρθρο 1, στοιχείο α', πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 89/48.

15 – Απόφαση της 7ης Σεπτεμβρίου 2006, C-149/05, η οποία δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, σκέψη 54.

16 – Υπενθυμίζεται ότι, σύμφωνα με την αρχή αυτή, όταν το κράτος μέλος υποδοχής κάνει χρήση της δυνατότητας επιβολής αντισταθμιστικών μέτρων, πρέπει να παρέχει στον αιτούντα τη δυνατότητα επιλογής μεταξύ πρακτικής ασκήσεως προσαρμογής και δοκιμασίας επάρκειας.

17 – Βλ. υποσημείωση 11.

18 – Όπ.π.

19 – Βλ. σημεία 66 και 67 του δικογράφου της προσφυγής.

20 – Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 25ης Μαΐου 1982, 96/81, Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών (Συλλογή 1982, σ. 1791, σκέψη 6), της 29ης Απριλίου 2004, C-194/01, Επιτροπή κατά Αυστρίας (Συλλογή 2004, σ. I-4579, σκέψη 34), της 12ης Μαΐου 2005, C-287/03, Επιτροπή κατά Βελγίου (Συλλογή 2005, σ. I-3761, σκέψη 27), και της 20ής Οκτωβρίου 2005, C-6/04, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου (Συλλογή 2005, σ. I-9017, σκέψη 75). Εξάλλου, θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι το Δικαστήριο έχει δεχτεί ότι, όταν πρόκειται για πρακτική της διοικήσεως που μπορεί να καταλογιστεί σε κράτος μέλος, για την απόδειξη της παραβάσεως του κράτους μέλους είναι αναγκαία η προσκόμιση αποδεικτικών στοιχείων ιδιαίτερης φύσης σε σχέση με τα στοιχεία που λαμβάνονται συνήθως υπόψη κατά την εκδίκαση των προσφυγών λόγω παραβάσεως που αφορούν μόνο το περιεχόμενο εθνικών διατάξεων (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Βελγίου, σκέψη 28).

21 – ΦΕΚ Α' 161. Ο νόμος αυτός τροποποιήθηκε με το άρθρο 2 του προεδρικού διατάγματος 512/1991 (ΦΕΚ Α' 190, στο εξής: νόμος 1486/1984).

22 – Βλ. σημείο 5 του υπομνήματος απαντήσεως.

23 – Βλ. απάντηση της Ελληνικής Δημοκρατίας στις ερωτήσεις που έθεσε το Δικαστήριο, σ. 5.

24 – Απόφαση της 14ης Ιουλίου 2005, C-141/04 (Συλλογή 2005, σ. I-7163, σκέψεις 39 και 40).

25 – Βλ. απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 1999, C-365/97, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Συλλογή 1999, σ. I-7773, σκέψεις 36 έως 40).

26 – Βλ. την έγγραφη απάντηση της Ελληνικής Δημοκρατίας στις ερωτήσεις που έθεσε το Δικαστήριο, σ. 6.

27 – Προπαρατεθείσα απόφαση Πέρος (σκέψη 35 και παρατιθέμενη νομολογία).

28 – Όπ.π. (σκέψη 40).

29 – Βλ. απόφαση της 10ης Ιανουαρίου 2006, C-98/03, Επιτροπή κατά Γερμανίας (Συλλογή 2006, σ. I-53, σκέψη 78), με την οποία το Δικαστήριο έκρινε ότι η συνύπαρξη ενός κανόνα που συνάδει προς το κοινοτικό δίκαιο και ενός κανόνα αντίθετου προς αυτό δεν μπορεί να εξασφαλίσει αποτελεσματικά και με σαφή και συγκεκριμένο τρόπο την τήρηση των υποχρεώσεων που απορρέουν από κοινοτική ρύθμιση.

Πηγή: Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων - <http://curia.europa.eu/el/transitpage.htm>